

3. Odprti forum Slovenske digitalne koalicije 2020 DIGITALIZACIJA SLOVENIJE DANES ZA JUTRI

V Ljubljani, 26. november 2020

Strateška delovna skupina NVO RAZPRAVA TRAJNOSTNA IN PRAVIČNA DIGITALIZACIJA

Udeleženci foruma so zagovarjali takšno vizijo digitalne preobrazbe Slovenije, ki bo postavila v središče digitalno kohezijo. Digitalna kohezija pomeni, da sta razvoj in uporaba digitalnih tehnologij usmerjena v doseganje ciljev trajnostnega razvoja. V središču te vizije je postavljen človek in njegove potrebe po ekonomski varnosti, socialni vključenosti in zdravemu okolju. Tem potrebam mora biti podrejen tudi tehnološki razvoj. Cilji trajnostnega razvoja imajo tri razsežnosti – gospodarski razvoj, socialno vključenost in okoljsko trajnost. Digitalne tehnologije je zato potrebno presojati z vidika prispevka k uresničevanju vseh treh razsežnosti.

Obstoječa predstava digitalne preobrazbe v Sloveniji postavlja v ospredje gospodarski razvoj, ki ga država podpira z evropskimi sredstvi (90 milijonov evrov v iztekajoči se finančni perspektivi za pametno specializacijo, digitalizacijo in e-poslovanje podjetij, 9 milijonov evrov za računalniško pismenost odraslih v povezavi s poklicnimi kompetencami). Drugo razvojno prioriteto predstavlja digitalizacija javne uprave (40 milijonov evrov) in tretjo digitalizacija izobraževalnega sistema (37 milijonov evrov). Po drugi strani je država neučinkovita pri izvajanju projekta za gradnjo omrežij naslednje generacije (razpis GOŠO). Prav tako v nezadostni meri izvaja podporo projektom digitalnega opismenjevanja in e-vključenosti v vrednosti milijon evrov. Posledica tako razporejenih razvojnih vlaganj je neuravnotežena in netrajnostna digitalna slika države Slovenije.

Posebej so bili izpostavljeni naslednji elementi trajnostne in pravične digitalizacije:

E-izključenost - Poročilo UMAR o razvoju 2020 med drugim izpostavlja počasnejše kot v EU spremembe na področju digitalnih spretnosti prebivalstva, po katerih se Slovenija nahaja pod povprečjem EU na 17. mestu. Po podatkih Statističnega urada RS je bilo leta 2019 v Sloveniji med 16–74-letniki 28 % oseb s pomanjkljivimi digitalnimi veščinami in 17 % brez digitalnih veščin. Težavo za uporabnike interneta predstavljajo tudi pomanjkljiva digitalizacija javnih storitev, plačljiva in nezdružljiva programska oprema ter neprijazne e-storitve (še posebej za ranljive skupine).

Nezaupanje v digitalne tehnologije

UMAR poročilo o produktivnosti navaja podatek, da 28 % ljudi v Sloveniji meni, da imajo digitalne tehnologije negativen vpliv na njihovo kakovost življenja (EU povprečje 18 %). Negativen vpliv je lahko posledica slabih izkušenj z uporabo interneta (varnost, zasebnost), prekomerne uporabe na delovnem mestu ali v zasebnem življenju (negativen vpliv na zdravje, medčloveške odnose). Večina (88 %)

slovenskih udeležencev mednarodnega občanskega dialoga »Mi, internet« je mnenja, da podjetja in organizacije zbirajo preveč osebnih podatkov na spletu (npr. poslovni modeli spletnih platform) ter da jih je 40 % izpostavljenih dezinformacijam. Kot pogost problem komunikacije na internetu so izpostavili sovražni govor, lažne novice in spletne prevare (43 % udeležencev meni, da internet ni varen prostor). Pomemben vidik digitalne pismenosti je tudi okoljska ozaveščenost. V raziskavi Eurobarometer o odnosu do učinkov digitalizacije na vsakdanje življenje 2020 je 57 % vprašanih odgovorilo, da podatki o tem, koliko energije porabi zagotavljanje in uporaba spletnih storitev (npr. predvajanje video posnetkov ali iskalniki) ne bi vplivala na njihovo uporabo teh storitev.

Simon Delakorda, Inepa inštitut, je predstavil projekt Globalni občanski dialog o prihodnosti interneta z naslovom »Mi, internet« (ang. We, the Internet), ki je potekal v oktobru 2020 v več kot 70 državah po celem svetu. Glavni cilj dialoga je bil preizkusiti, izboljšati in institucionalizirati razprave o prihodnosti interneta z metodo vodenega in informiranega posvetovanja z občani (deliberacije).

Udeleženci so si tekom moderiranega dialoga ogledali kratke video prispevke in poslušali predstavitve s ključnimi informacijami in podatki o aktualnih izzivih interneta, ki so se nanašali na odnos do interneta, upravljanje podatkov, kakovost komunikacije na internetu, umetno inteligenco in odločanje o prihodnosti interneta. Nato so v delovnih omizjih izmenjali izkušnje, poglede in mnenja ter oblikovali predloge. Na koncu vsakega vsebinskega sklopa so občani odgovarjali na anonimna anketna vprašanja. Slovenski udeleženci dialoga imajo zmerno pozitiven odnos do interneta. Za skoraj polovico (48,5 %) pomeni internet bolj priložnost kot grožnjo. Slaba tretjina (30,9 %) udeležencev je mnenja, da internet predstavlja enako priložnost in grožnjo.

Internetu kot celoti popolnoma ali precej zaupa 54 % udeležencev, medtem ko internetu kot celoti nekoliko zaupa 39,7 % udeležencev.

V zaključni oceni občanskega dialoga je 59,4 % slovenskih udeležencev odgovorilo, da se je njihovo razumevanje digitalnih podatkov in ravnanja z njimi izboljšalo zaradi informacij, ki so jih dobili v občanskem dialogu. Takšnega mnenja je bilo 66 % udeležencev v globalnem dialogu.

Maša Malovrh, iz zavoda Beletrina, je govorila o ranljivih skupinah in digitalni družbi - dostopnosti digitalnih vsebin pri trajnostni in pravični digitalizaciji. V EU okoli 16% prebivalcev sodi v kategorijo oseb s posebnimi potrebami. Če k temu številu dodamo še osebe starejše od 65 let potem vsaj četrtnina prebivalcev ima težave pri dostopu do svetovnega spleta, ki je infrastruktura digitalizacije.

EU je na Mednarodni dan invalidov leta 2012 sprejela direktivo o dostopnosti spletišč organov javnega sektorja, ki zagotavljajo bistvene informacije in storitve za državljane, s poudarkom na tistih z invalidnostmi.

Državni zbor RS je na podlagi Direktive 2016/2102/EU aprila sprejel Zakon o dostopnosti spletišče in mobilnih aplikacij za vse. Dostopnost spletišč je opredeljena v priporočilih WCAG (Web Content Accessibility Guidelines). V okviru WCAG 2.2. so priporočila organizirana v štiri načela, ki opisujejo osnovne cilje dostopnosti spletnih vsebin: zaznavanje, operabilnosti, razumevanje in robustnost. Pomembno je da je v dolgoletnem sodelovanju invalidskih organizacij in Beletrine nastal NSIOS certifikat spletne dostopnosti, kar podpira uresničevanje načela enakosti in nediskriminacije kot temeljne pravice invalidov.

Neja Samar Brnčič, Zavod IZRIS, je govorila o digitalizaciji zdravstva izredno aktualni temi v času CoVID 19 pandemije. Standardi in akreditacije storitev zdravja na daljavo (telemedicina, e-zdravje) izboljšujejo kakovost zdravstvenih storitev po vsem svetu. Za uspešno digitalizacijo zdravstva je potrebno z deležniki soustvariti nove temelje, na katerih se lahko gradijo uspešne in trajnostne storitve telemedicine in e-zdravja, z zaupanjem zdravnikov, zdravstvenih delavcev, strokovnjakov in podpornikov, uporabnikov storitev ter formalnih in neformalnih negovalcev.

Omogočiti je potrebno izmenjavo znanja in izkušenj med interesnimi skupinami v povezavi s kakovostjo storitev, ustreznimi standardi in / ali kodeksi ravnanja, postopki certificiranja in / ali akreditacijo ter uvajanjem strategij kakovostnih zdravstvenih storitev na daljavo.

Tehnologija pri tem prispeva na naslednjih področjih:

- povečana uporaba zdravstvenih storitev na daljavo kadar koli je to primerno za zdravnike, bolnike, strokovnjake in druge uporabnike
- vrednotenje zdravstvenih storitev na daljavo na regionalni, nacionalni, evropski in širši mednarodni ravni
- ustreznimi standardi, ki se uporabljajo kot normativni dokumenti
- uvajanje interoperabilnosti in odprtih protokolov.

Tudi na tem področju lahko nevladne organizacije veliko prispevajo predvsem na dvigu zaupanja v tehnološke rešitve.

Stanko Blatnik, IPAK inštitut, je govoril o vlogi NVO v procesu digitalizacije. Poudaril je da v razvitih državah civilna družba ima dve pomembni nalogi: ustvarja delovna mesta in zaupanje v družbo. V procesu trajnostne in pravične digitalizacije je potrebno zagotoviti delovna mesta za osebe, ki so izgubile delo zaradi digitalizacije in ustvariti zaupanje v digitalne tehnologije. Nevladne organizacije lahko na tem področju odigrajo zelo pomembno vlogo. Poudaril je še poleg digitalnih kompetenc potrebujemo še socialne kompetence in veščine. Socialnim vidikom digitalizacije bi v prihodnosti bilo potrebno posvetiti več pozornosti. Nevladne organizacije bodo imele ključno vlogo na tem segmentu digitalizacije.